

ANNORLUNDA

En rapport om studenters erfarenheter av etnisk diskriminering.
Mars 2006

ETT FACKLIGT SAMARBETE
MELLAN HTF, SKTF OCH ST
FÖR STUDENTER.

Bakgrund

Undersökningen är genomförd genom en webbaserad enkät som besvarades via en länk i Studentkortets nyhetsbrev i februari. Nyhetsbrevet når cirka 108 000 studenter vid Sveriges olika universitet och högskolor och skickas ut en gång per månad.

Undersökningen genomfördes under perioden 14 till 28 februari 2006 och besvarades av knappt 2 400 studenter. De studenter som registrerat sig för nyhetsbrevet hos Studentkortet valde själva att delta i undersökningen, vilket innebär att urvalet är okontrollerat. Men fördelningen mellan kön, ålder, etniskt ursprung och utbildningsinriktning stämmer väl överens med sammansättningen på universitet och högskola. När det gäller ålder så svarade 44 procent att de är under 25 år, 24 procent är 25-29 år, 12 procent är 30-34 år och 20 procent är äldre. Mot bakgrund av detta kan man utgå från att resultaten speglar studenternas vardag.

Huvudsyftet med undersökningen var att få en nulägesbeskrivning av hur studenter upplever förekomsten av etnisk diskriminering. Å ena sidan hur de, med avseende på etnisk bakgrund, upplever möjligheten att få ett arbete efter avslutad utbildning, å andra sidan hur deras inställning till aktivt mångfaldsarbete inom företag och organisationer ser ut.

Etniskt ursprung

73 procent av respondenterna är födda i Sverige med svenska föräldrar. 14 procent är födda i Sverige med minst en förälder född utanför Sverige (i det följande kallas dessa andra generationens invandrare). 3 procent är födda i övriga Norden och 10 procent är födda utanför Norden. Det motsvarar i princip den totala andel studenter med utländsk bakgrund som är utexaminerade från svenska universitet och högskolor läsåret 2001-02. Av dessa hade, enligt Högskoleverket, 11 procent utländsk bakgrund.

Förekomsten av etnisk diskriminering och arbetet för att motverka den

Nästan hälften, eller 49 procent av alla respondenter, uppger att de känner någon som blivit utsatt för diskriminering på grund av sitt etniska ursprung. Över hälften, 52 procent av dem som är födda utanför Norden, uppger att de själva har blivit utsatta för diskriminering på grund av sitt etniska ursprung. 22 procent i gruppen andra generationens invandrare uppger det samma.

De mest förekommande sammanhang där diskrimineringen sker är i anknytning till arbetsliv och privatliv (se diagram 1 och 2), men det förekommer även diskriminering på universitet och högskolor (se diagram 3).

1. Har du upplevt diskriminering på arbetet eller när du sökt arbete?

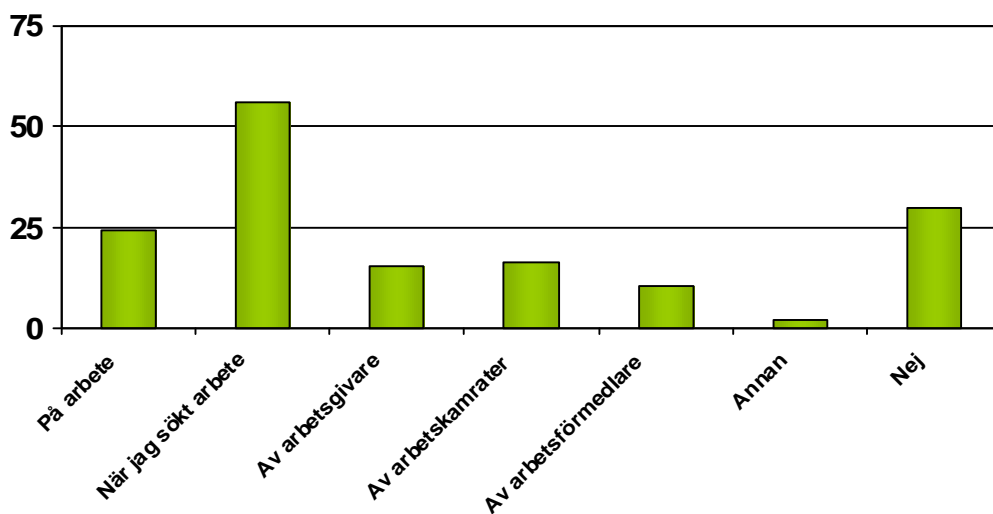

Diagram 1 visar var och av vem man upplever sig ha blivit diskriminerad. Det var möjligt att ange fler svarsalternativ och frågan ställdes till dem som uppgett sig blivit utsatta för diskriminering.

2. Har du upplevt diskriminering i privatlivet?

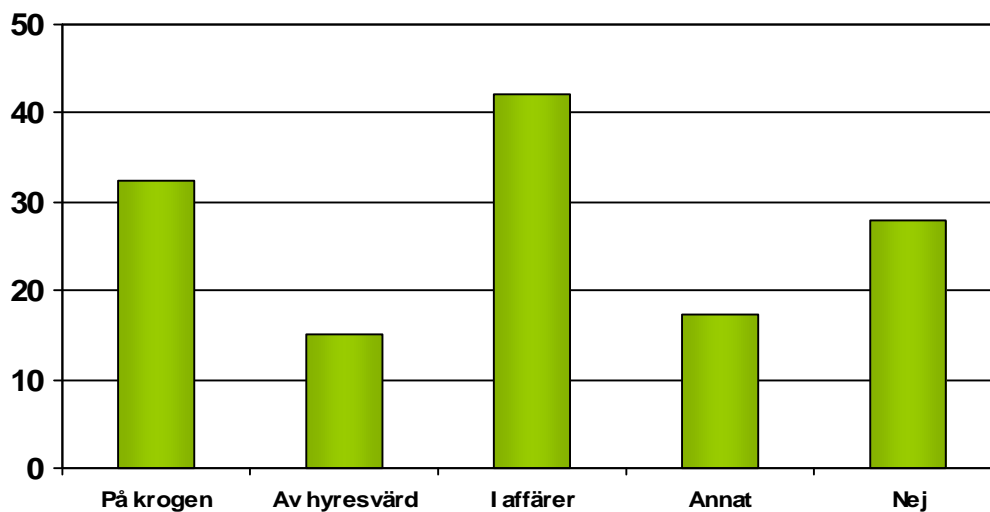

Diagram 2 visar av vem och var studenterna upplever sig ha blivit diskriminerade. Det var möjligt att ange fler svarsalternativ och frågan ställdes till dem som uppgett sig blivit utsatta för diskriminering.

3. Har du upplevt diskriminering på ditt universitet/högskola?

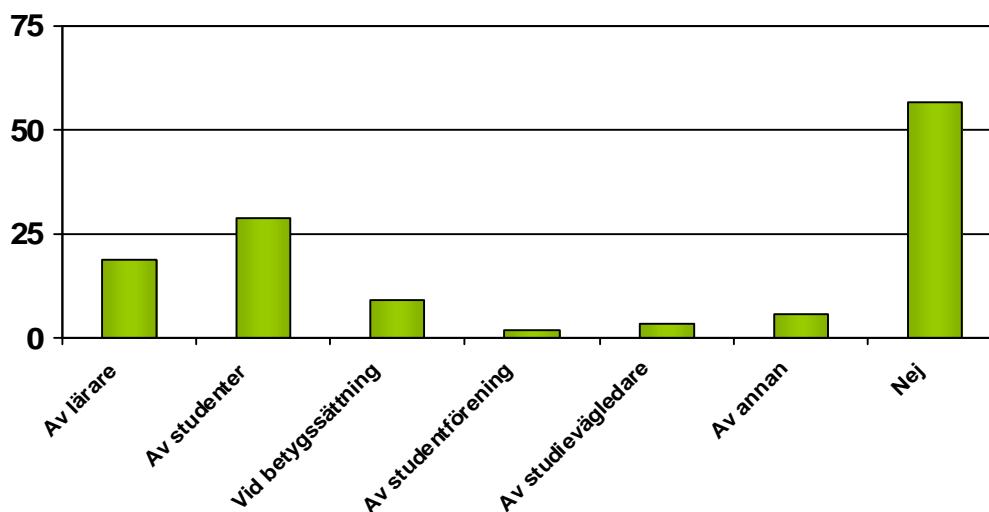

Diagram 3 visar av vem och var studenterna upplever sig ha blivit diskriminerade. Det var möjligt att ange fler svarsalternativ och frågan ställdes till dem som uppgett sig blivit utsatta för diskriminering.

Det är ytterst få, färre än var tionde, av dem som blivit utsatta för diskriminering som någon gång gjort en anmälan. Den absolut vanligaste orsaken till att man inte gjort en anmälan är att man inte tror att det kommer att ge något resultat.

På frågan om studenterna anser att det förekommer diskriminering på det egna universitetet eller högskolan svarar 27 procent av alla respondenter att de anser att det förekommer. Var fjärde svensk student anser således att det förekommer diskriminering jämfört med nästan varannan student med utomnordiskt ursprung.

Hur upplever då studenterna att universitet och högskola arbetar för att motverka och förebygga diskriminering och kränkningar mot studenter med utländskt ursprung? Endast hälften av alla studerande anser att ett förebyggande arbete sker, vilket diagram 4 visar. Av dem som är födda utanför Norden är det cirka 40 procent som svarat ja på frågan.

4. Anser du att ditt universitet/högskola arbetar förebyggande för att motverka diskriminering och kränkningar mot studenter med utländskt ursprung?

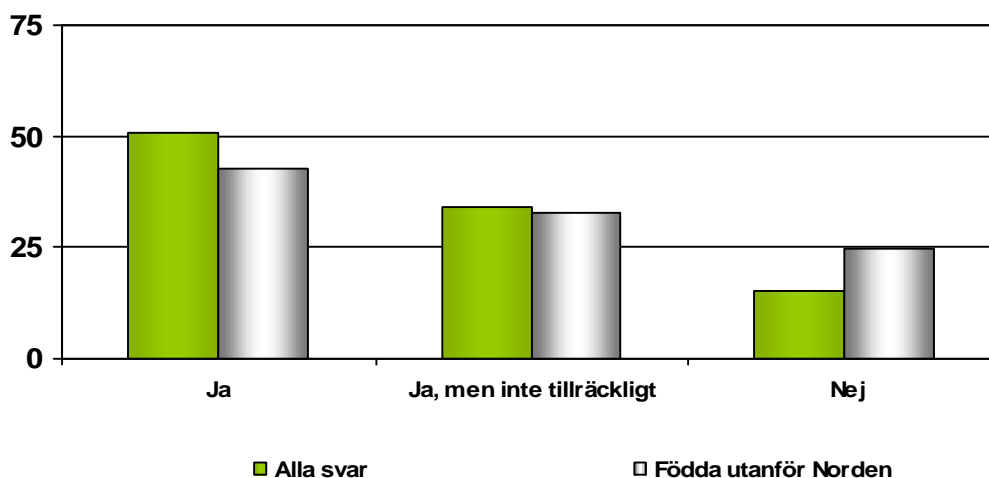

Diagram 4 visar hur respondenterna upplever att universitet och högskola arbetar förebyggande med att motverka diskriminering och kränkningar mot studenter med utländskt ursprung - fördelat på alla svar och på dem som är födda utanför Norden.

Hur påverkar det etniska ursprunget möjligheterna att få ett arbete i Sverige?

Majoriteten, 55 procent av alla respondenter, tror att det etniska ursprunget påverkar möjligheterna att få ett arbete i Sverige efter avslutade studier. Drygt 75 procent av dem som är födda utanför Norden svarade alltså att de tror att det etniska ursprunget påverkar möjligheterna. Ungefär samma resultat får man på den mer direkta, och kanske för studenterna mer relevanta, frågan om det etniska ursprunget påverkar möjligheterna att få den typ av arbete som studierna avser att leda till. Nästan hälften av alla respondenter anser att det etniska ursprunget har betydelse för den typ av arbete man kommer att få efter studierna. Av dem som är födda utanför Norden var 65 procent av den mening.

I stort sett alla respondenter tror att det är svårare för personer med ett "icke-svenskt" namn att få ett arbete i Sverige. I undersökningen har också var femte respondent uppgett att de har ett "icke-svenskt" namn. Av dessa svarade knappt var femte att de funderat på att byta namn för att underlätta möjligheten att få ett arbete.

Respondenterna fick även uppge hur stor betydelse de tror att kön, etnicitet, ålder, utbildning och erfarenhet har för att lyckas i arbetslivet. Som framgår av diagram 5 tror de flesta att erfarenhet och utbildning har den största betydelsen för att lyckas i arbetslivet. 80 procent uppger att etnicitet har mycket eller ganska stor betydelse för att lyckas i arbetslivet.

5. Vilken betydelse tror du att följande faktorer spelar in för att lyckas i arbetslivet?

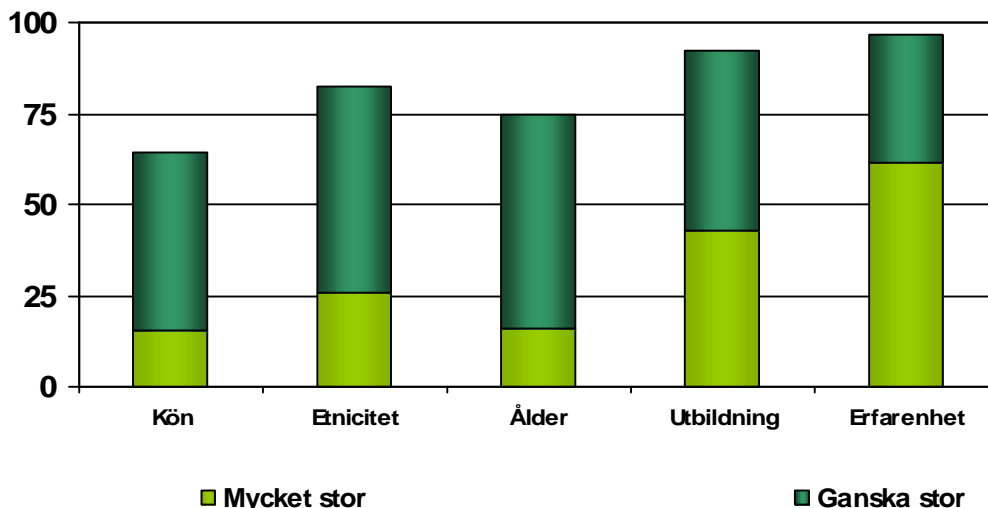

Diagram 5 visar hur stora andelar som uppgett att kön, etnicitet, ålder, utbildning och erfarenhet har mycket eller ganska stor betydelse för att lyckas i arbetslivet.

Positiv särbehandling

Ungefär en tredjedel av studenterna tar avstånd från positiv särbehandling och tycker inte detta ska tillämpas. Positiv särbehandling beskrevs i frågan som *när två personer med lika meriter söker samma arbete och den person som har det underrepresenterade etniska ursprunget tilldelas tjänsten*. Fem procent ansåg att positiv särbehandling alltid ska tillämpas och 60 procent ansåg att det ska tillämpas ibland.

På frågan om studenterna anser att ett visst antal högskoleplatser ska avsättas till studenter med utländskt ursprung för att öka mångfalden på vissa utbildningar svarade majoriteten att det var ett ganska eller mycket dåligt förslag. Ser man enbart till dem som är födda utanför Norden blev resultatet tvärtom att det var en bra idé. (se diagram 6).

6. Vad tycker du om att avsätta ett visst antal högskoleplatser till studenter med utländskt ursprung för att öka mångfalden på vissa utbildningar?

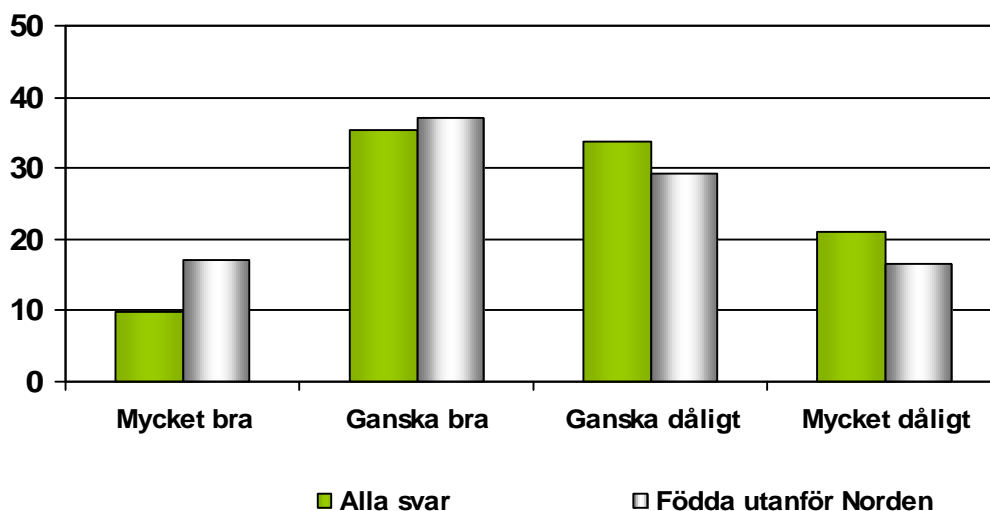

Diagram 6 visar upplevelsen av förslaget att avsätta särskilda högskoleplatser för att öka mångfalden.

Mångfald, en framgångsfaktor

Tre av fyra studenter säger att de tror att företag och organisationer blir mer produktiva genom större etnisk mångfald. Nästan 80 procent har också ett större förtroende för företag och organisationer som medvetet arbetar med mångfaldsfrågor.

Sammanfattning

Nära hälften av alla studenter känner någon som har blivit utsatt för diskriminering på grund av sitt etniska ursprung. Av dem som är födda utanför Norden är det tre av fyra som uppger detta. Av dem som är födda utanför Norden har fler än hälften själva blivit diskriminerade på grund av sitt etniska ursprung. Den vanligaste situationen är när man söker arbete (två tredjedelar uppger detta). Väldigt få har gjort en anmälan eftersom man inte tror att det är någon idé eller ger något resultat. Utsattheten är alltså mycket stor och tilltron till myndigheten som utövar tillsyn är liten.

Mer än var fjärde student uppger också att det förekommer diskriminering på den högskola eller universitet där de studerar. Nära hälften anser att deras högskola arbetar för lite, eller inte alls, för att motverka diskriminering och kränkningar mot studenter med utländskt ursprung.

Nästan alla studenter, 95 procent, tror att det är svårare för personer med ett icke-svenskt namn att få arbete i Sverige. Cirka två tredjedelar förordar att positiv särbehandling ska tillämpas, alltid eller ibland, för att få en bättre balans mellan olika etniska ursprung på arbetsplatsen.

Över 75 procent av studenterna tror att företag och organisationer blir mer produktiva genom större etnisk mångfald och nära 80 procent säger att de har ett större förtroende för företag och organisationer som medvetet arbetar med mångfaldsfrågor. Undersökningen visar, precis som många andra undersökningar, med önskvärd tydlighet att alla skulle vinna på en större etnisk mångfald inom alla samhällsområden.

Intressant är att de studenter som själva har erfarenhet av att vara "annorlunda", det vill säga heta något som inte låter svenskt eller ha ett annat etniskt ursprung, i högre grad än övriga respondenter upplever att de missgynnas på grund av detta. De är också mer intresserade av positiv särbehandling för att öka mångfalden på vissa utbildningar samt menar oftare att för lite förebyggande arbete görs på högskolorna och universiteten.